

«Τρία σενάρια για τις οικονομικές εξελίξεις»

του Γιάννη Στουρνάρα

**Καθηγητή Οικονομικών του Πανεπιστημίου Αθηνών και
Γενικό Διευθυντή του ΙΟΒΕ**

Ουδείς μπορεί να είναι απόλυτα βέβαιος σήμερα για το πότε θα βγει η ελληνική οικονομία από την κρίση. Αυτό που μπορεί να γίνει είναι να μιλήσουμε για τρία σενάρια και προϋποθέσεις.

α) Το «σενάριο της ελπίδας» προβλέπει ότι η Ελλάδα θα ακολουθήσει, σε γενικές γραμμές, το πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής του Μνημονίου και θα εφαρμόσει παράλληλα πολιτικές που διευκολύνουν την οικονομική ανάπτυξη (και, συνακολούθως, και τη δημοσιονομική προσαρμογή). Τέτοιες πολιτικές είναι η απελευθέρωση επαγγελμάτων και αγορών, ιδιωτικοποιήσεις, ενίσχυση των επενδύσεων με υιοθέτηση νομοθεσίας αλλά και, κυρίως, νοοτροπίας, τύπου “fast track”, καθώς και η υιοθέτηση ενός νέου σύγχρονου, αναπτυξιακού προτύπου, φιλικού προς τις αγορές και την επιχειρηματικότητα, που κόβει τον ομφάλιο λώρο με τον κρατισμό και την κομματοκρατία. Στην περίπτωση αυτή το δημοσιονομικό έλλειμμα προβλέπεται να μειωθεί κοντά στο 6-7% του ΑΕΠ το 2011 και κοντά στο 5% το 2012, ενώ η οικονομική ανάπτυξη θα συνεχίσει να είναι αρνητική το 2011, αλλά με σαφώς βελτιούμενο ρυθμό έναντι του 2010. Όμως, το 2012, ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης προβλέπεται να είναι θετικός, μεταξύ 1,5 και 2,5%. Είναι πιθανό, όχι όμως βέβαιο, ότι η υλοποίηση αυτού του αισιόδοξου σεναρίου θα επιτρέψει τη σταδιακή επιστροφή της Ελλάδος στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές.

Δεν είναι βέβαιο διότι το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ συνεχίζει να αυξάνεται, ακόμα και κάτω από αυτό το αισιόδοξο σενάριο, όπως άλλωστε προβλέπει η τρόικα στο αναθεωρημένο πρόγραμμά της (144% του ΑΕΠ το 2012

και το 2013). Κάτω από τις συνθήκες αυτές, οι διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές είναι ενδεχόμενο να συνεχίσουν να μην επιθυμούν να μας δανείσουν, δηλαδή τα περιθώρια δανεισμού (spreads) να μη μειωθούν δραστικά σε σχέση με τα σημερινά επίπεδα. Η πιθανότερη και λογικότερη έκβαση στην περίπτωση αυτή είναι ότι η τρόικα θα επεκτείνει το χρονικό ορίζοντα των δανείων που μας έχει χορηγήσει. Σε γενικές γραμμές, η σωτηρία μας στο σενάριο αυτό εναπόκειται στα χέρια της τρόικας, και ιδιαίτερα της Γερμανικής κυβέρνησης. Ελπίζουμε λοιπόν, αλλά δεν είμαστε βέβαιοι ότι θα αποφύγουμε τη στάση πληρωμών. Εξαρτώμεθα από οικονομικές, αλλά και πολιτικές εξελίξεις, ιδιαίτερα στη Γερμανία.

β) Το «σενάριο της καταστροφής», σύμφωνα με το οποίο i) είτε η δημοσιονομική προσαρμογή εγκαταλείπεται λόγω των ποικίλων αντιδράσεων και της έλλειψης δύναμης αντίστασης της κυβέρνησης, ii) είτε η δημοσιονομική προσαρμογή συνεχίζεται αλλά η κυβέρνηση δεν προχωρεί τελικά σε διαρθρωτικές αλλαγές. Στην πρώτη περίπτωση αυτού του σεναρίου, επέρχεται «ακαριαίος θάνατος» υπό την έννοια ότι η τρόικα θα σταματήσει την εκταμίευση των υπολοίπων δόσεων του δανείου των 110 δισ. ευρώ και η Ελλάδα θα κηρύξει στάση πληρωμών. Στη δεύτερη περίπτωση αυτού του σεναρίου, είναι πολύ πιθανό ότι θα επέλθει «αργός θάνατος», υπό την έννοια ότι η οικονομία θα αντιδράσει αρνητικά στη «σκέτη» δημοσιονομική προσαρμογή, αφού η έλλειψη διαρθρωτικών αλλαγών δεν θα μπορέσει να δημιουργήσει «αντισώματα» με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τη βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Στην περίπτωση αυτή θα αργήσει, αλλά τελικά θα επέλθει, στάση πληρωμών λόγω μακροχρόνιας στασιμότητας του ΑΕΠ. Σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, δεν μπορεί να αποκλειστεί εντελώς το ενδεχόμενο της δημιουργίας θετικής αντίδρασης του ΑΕΠ στη δημοσιονομική προσαρμογή, αν και η πιθανότητα αυτού του ενδεχομένου είναι πολύ μικρή έως μηδενική. Η στάση πληρωμών, σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, θα αποβεί καταστρεπτική για την ευημερία της πλειοψηφίας του ελληνικού λαού και θα θέσει σε κίνδυνο τη σταθερότητα του Ευρώ.

γ) Το «σενάριο της σωτηρίας», σύμφωνα με το οποίο η κυβέρνηση υιοθετεί τις πολιτικές που προβλέπονται στο πρώτο σενάριο, αυτού δηλαδή που ονομάσαμε «σενάριο της ελπίδας» και, επιπλέον, υιοθετεί άμεσα μια επιθετική πολιτική αξιοποίησης της ακίνητης κρατικής περιουσίας. Αυτή εκτιμάται, εντελώς ενδεικτικά, σε 300 δισ. ευρώ περίπου. Το άμεσο αποτέλεσμα είναι να προεξοφληθεί από τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές η εξόφληση μέρους του δημόσιου χρέους από την αξιοποίηση αυτής της περιουσίας. Αυτή η, μη αναμενόμενη, θετική εξέλιξη οδηγεί στην προσδοκία ότι, αργά ή γρήγορα, ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ θα κινηθεί σε επίπεδα παραπλήσια του μέσου όρου της Ευρωζώνης και απομακρύνει το καταστρεπτικό, για την ευημερία του ελληνικού λαού, ενδεχόμενο της στάσης πληρωμών. Επιπλέον, η αξιοποίηση της δημόσιας ακίνητης περιουσίας μπορεί να δημιουργήσει «πόλους» επενδύσεων σε τομείς όπου η χώρα διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα: τουριστική κατοικία για εύπορους «baby boomers» που επιθυμούν να ζήσουν για μεγάλο χρονικό διάστημα στον Ευρωπαϊκό Νότο, πράσινη ενέργεια κλπ. Ήδη, άλλες Μεσογειακές χώρες έχουν προχωρήσει σε παρόμοιες επενδύσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι σκόπιμο: Πρώτον, να γίνει μια προσπάθεια αποτίμησης της δημόσιας ακίνητης περιουσίας από έναν κεντρικό φορέα, πχ. την ΚΕΔ, η οποία θα περιλαμβάνει τα ακίνητα της ίδιας της ΚΕΔ, τα Τουριστικά Ακίνητα, τα Ολυμπιακά Ακίνητα, τα ακίνητα του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, του Υπουργείου Γεωργίας, τα ακίνητα των Ασφαλιστικών Ταμείων, κλπ. Δεύτερον, να εξεταστούν οι τρόποι αξιοποίησής τους και τα δυνητικά έσοδα του Δημοσίου. Τρίτον, να αποτυπωθεί η δυναμική του δημοσίου χρέους σε βάθος χρόνου (π.χ. για την επόμενη δεκαετία) λαμβάνοντας υπόψη αυτόν τον παράγοντα, ο οποίος έχει αγνοηθεί πλήρως μέχρι τώρα.